

I

(Legislatívne akty)

SMERNICE

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2014/104/EÚ

z 26. novembra 2014

o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie

(Text s významom pre EHP)

EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej články 103 a 114,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

po postúpení návrhu legislatívneho aktu národným parlamentom,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru ⁽¹⁾,konajúc v súlade s riadnym legislatívnym postupom ⁽²⁾,

keďže:

- (1) Články 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sú vecou verejného poriadku a mali by sa účinne uplatňovať v celej únii s cieľom zabezpečiť, aby hospodárska súťaž na vnútornom trhu nebola narušená.
- (2) Články 101 a 102 ZFEÚ presadzuje verejnoprávnymi prostriedkami Komisia, pričom uplatňuje právomoci stanovené v nariadení Rady (ES) č. 1/2003 ⁽³⁾. Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009 sa články 81 a 82 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva stali článkami 101 a 102 ZFEÚ a zostávajú vo svojej podstate identické. Presadzovanie verejnoprávnymi prostriedkami realizujú aj vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže, ktoré môžu prijímať rozhodnutia uvedené v článku 5 nariadenia (ES) č. 1/2003. V súlade s uvedeným nariadením by členské štáty mali mať možnosť určiť správne aj súdne orgány, aby uplatňovali články 101 a 102 ZFEÚ ako orgány presadzovania práva a vykonávali rôzne funkcie zverené uvedeným nariadením orgánom hospodárskej súťaže.
- (3) Články 101 a 102 ZFEÚ majú priamy účinok v rámci vzťahov medzi jednotlivcami a zakladajú práva a povinnosti dotknutých jednotlivcov, ktoré musia vnútroštátne súdy presadzovať. Vnútroštátne súdy tak majú rovnako zásadnú úlohu pri uplatňovaní pravidiel hospodárskej súťaže (t. j. pri ich presadzovaní súkromnoprávnymi prostriedkami). Keď súdy rozhodujú spory medzi jednotlivcami, chránia subjektívne práva na základe práva Únie, a to napríklad priznaním náhrady škody jednotlivcom poškodeným v dôsledku porušenia. Úplná účinnosť článkov 101 a 102 ZFEÚ, a najmä praktický účinok zákazov stanovených v týchto článkoch si vyžadujú, aby si

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 83.

⁽²⁾ Pozícia Európskeho parlamentu zo 17. apríla 2014 (zatiaľ neuverejnená v úradnom vestníku) a rozhodnutie Rady z 10. novembra 2014.

⁽³⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 zmluvy (Ú. v. ES L 1, 4.1.2003, s. 1).

každý – či už jednotlivec vrátane spotrebiteľov a podnikov, alebo orgán verejnej moci – mohol na vnútroštátnych súdoch uplatniť nárok na náhradu škody, ktorú utrpel v dôsledku porušenia týchto ustanovení. Toto právo na náhradu škody vyplývajúce z práva Únie sa uplatňuje rovnako na porušenia článkov 101 a 102 ZFEÚ verejnoprávnymi podnikmi a podnikmi, ktorým členské štáty priznali v zmysle článku 106 ZFEÚ osobitné alebo výlučné práva.

- (4) Toto právo, vyplývajúce z práva Únie, na náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže si vyžaduje, aby všetky členské štáty mali procesnoprávne pravidlá, ktoré zabezpečia jeho účinný výkon. Potreba existencie účinných procesnoprávných prostriedkov nápravy vyplýva aj z práva na účinnú súdnu ochranu, ktorá je stanovená v článku 19 ods. 1 druhom pododseku Zmluvy o Európskej únii (Zmluva o EÚ) a v článku 47 prvom odseku Charty základných práv Európskej únie. Členské štáty by mali zabezpečiť účinnú právnu ochranu v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie.
- (5) Žaloby o náhradu škody sú len jedným z prvkov účinného systému presadzovania práva hospodárskej súťaže súkromnoprávnymi prostriedkami v prípade jeho porušenia a dopĺňajú ich alternatívne spôsoby nápravy, napríklad konsenzuálne riešenie sporov a rozhodnutia v rámci presadzovania práva verejnoprávnymi prostriedkami, ktoré motivujú účastníkov na to, aby poskytovali náhradu škody.
- (6) V záujme zabezpečenia účinných žalôb v rámci presadzovania práva súkromnoprávnymi prostriedkami podľa občianskeho práva a účinného presadzovania práva verejnoprávnymi prostriedkami zo strany orgánov hospodárskej súťaže musia obidva nástroje pôsobiť spoločne, aby sa zaistila čo najvyššia účinnosť pravidiel hospodárskej súťaže. Je potrebné dôsledne upraviť koordináciu týchto dvoch foriem presadzovania napríklad v súvislosti s mechanizmami prístupu k dokumentom, ktoré majú k dispozícii orgány hospodárskej súťaže. Takouto koordináciou na úrovni Únie sa takisto zabezpečí, že nevzniknú rozdiely medzi uplatniteľnými pravidlami, ktoré by mohli ohroziť riadne fungovanie vnútorného trhu.
- (7) V súlade s článkom 26 ods. 2 ZFEÚ vnútorný trh zahŕňa oblasť bez vnútorných hraníc, v ktorej je zaručený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Existujú značné rozdiely medzi pravidlami, ktoré v členských štátoch upravujú konania o žalobách o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže. Uvedené rozdiely vedú k neistote, pokiaľ ide o podmienky, za akých si poškodená osoba môže uplatňovať svoje právo na náhradu škody, ktoré jej vyplýva zo ZFEÚ, a majú vplyv na skutočnú účinnosť takehoto práva. Keďže poškodené osoby si často zvolia ako miesto na prerokovanie svojej žaloby o náhradu škody členský štát, v ktorom sú usadené, rozdiely medzi vnútroštátnymi pravidlami vedú k rozdielnym podmienkam, pokiaľ ide o žaloby o náhradu škody, a tak môžu ovplyvniť hospodársku súťaž na trhoch, na ktorých pôsobia tieto poškodené osoby, ako aj porušujúce podniky.
- (8) Podniky usadené a pôsobiace v rôznych členských štátoch podliehajú rôznym procesnoprávnym pravidlám, ktoré do značnej miery ovplyvňujú rozsah, v akom sa môžu brať na zodpovednosť za porušenie práva hospodárskej súťaže. Toto nerovnaké presadzovanie práva Únie na náhradu škody môže mať za následok nielen konkurenčnú výhodu pre niektoré podniky, ktoré porušili článok 101 alebo 102 ZFEÚ, ale taktiež môže pôsobiť odrádzajúco v rámci výkonu práva na usadenie sa a práva na dodávanie tovaru a poskytovanie služieb v tých členských štátoch, v ktorých sa právo na náhradu škody presadzuje účinnejšie. Keďže rozdiely v rámci režimov zodpovednosti platných v jednotlivých členských štátoch môžu mať nepriaznivý vplyv na hospodársku súťaž aj riadne fungovanie vnútorného trhu, táto smernica by sa mala prijať na dvojakom právnom základe článkov 103 a 114 ZFEÚ.
- (9) S ohľadom na skutočnosť, že rozsiahle porušenia práva hospodárskej súťaže často obsahujú cezhraničný prvok, je potrebné zabezpečiť pre podniky, ktoré pôsobia na vnútornom trhu, vyrovnanejšie podmienky a zlepšiť podmienky, za akých spotrebiteľia uplatňujú práva vyplývajúce z vnútorného trhu. Je vhodné zvýšiť právnu istotu a zmenšiť rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o ich vnútroštátne pravidlá upravujúce konania o žalobách o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie, ako aj vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže v prípade, že sa uplatňujú súbežne s právom hospodárskej súťaže Únie. Aproximácia týchto pravidiel pomôže predísť tomu, aby sa rozdiely medzi pravidlami členských štátov upravujúcimi konania o žalobách o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže zväčšovali.
- (10) V článku 3 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003 sa ustanovuje, že „.... ak orgány hospodárskej súťaže členských štátov alebo vnútroštátne súdy uplatňujú vnútroštátne súťažné právo na dohody, rozhodnutia združení podnikov alebo zosúladené postupy v zmysle článku [101 ods. 1 ZFEÚ], ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi v zmysle uvedeného ustanovenia, uplatnia aj článok [101 ZFEÚ] na také dohody, rozhodnutia alebo zosúladené postupy. Ak orgány hospodárskej súťaže členských štátov alebo vnútroštátne súdy uplatňujú vnútroštátne súťažné právo na akékoľvek zneužitie zakázané článkom [102 ZFEÚ], uplatnia aj článok [102 ZFEÚ].“ V záujme riadneho fungovania vnútorného trhu, väčšej právnej istoty a vyrovnanejších podmienok pre podniky a spotrebiteľov je vhodné, aby rozsah pôsobnosti tejto smernice zahŕňal aj žaloby o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže, keď sa toto právo uplatňuje na základe článku 3 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003. Uplatnenie rozdielných pravidiel o občianskoprávnej zodpovednosti za porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ a za porušenia noriem vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže, ktoré sa musia uplatňovať v rovnakom prípade a súbežne s právom hospodárskej súťaže Únie, by inak malo negatívny vplyv na postavenie

žalobcov v tom istom prípade, ako aj na rozsah ich nárokov, a predstavovalo by prekážku riadnemu fungovaniu vnútorného trhu. Touto smernicou by nemali byť dotknuté žaloby o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže, ktoré neovplyvňujú obchod medzi členskými štátmi v zmysle článku 101 alebo 102 ZFEÚ.

- (11) V prípade, že právna úprava na úrovni Únie chýba, žaloby o náhradu škody sa spravujú vnútroštátnymi pravidlami a postupmi členských štátov. Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) si každá osoba môže uplatniť nárok na náhradu utrpenej škody, ak existuje príčinná súvislosť medzi škodou a porušením práva hospodárskej súťaže. Všetky vnútroštátne pravidlá upravujúce výkon práva na náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ vrátane tých, ktoré sa týkajú aspektov, ktoré táto smernica neupravuje, ako napríklad problematika príčinnej súvislosti medzi porušením a škodou, musia byť v súlade so zásadou účinnosti a zásadou rovnocennosti. To znamená, že by sa nemali formulovať ani uplatňovať spôsobom, ktorý by nadmerne sťažoval alebo prakticky znemožňoval výkon tohto práva na náhradu škody zaručeného ZFEÚ, ani spôsobom, ktorý je nevýhodnejší v porovnaní s pravidlami uplatniteľnými v prípade podobných žalôb pre porušenie vnútroštátnych právnych predpisov. Ak členské štáty stanovujú ďalšie podmienky pre náhradu škody podľa vnútroštátneho práva, ako napríklad zodpovednosť, primeranosť alebo zavinenie, mali by mať možnosť zachovať takéto podmienky, pokiaľ sú v súlade s judikatúrou Súdneho dvora, zásadou účinnosti a zásadou rovnocennosti a touto smernicou.
- (12) Touto smernicou sa opätovne potvrdzuje *acquis communautaire* upravujúce problematiku práva na náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie, a to najmä pokiaľ ide o aktívnu legitímáciu a vymedzenie škody, ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, a to bez toho, aby sa vopred vylučoval akýkoľvek prípadný vývoj v tejto oblasti. Každý, kto utrpel škodu v dôsledku takéhoto porušenia, sa môže domáhať náhrady skutočnej škody (*damnum emergens*), náhrady zisku, o ktorý prišiel (ušlý zisk alebo *lucrum cessans*), ako aj úroku bez ohľadu na to, či sú tieto kategórie vo vnútroštátnom práve vymedzené samostatne alebo kombinovane. Zaplatenie úroku je dôležitou súčasťou náhrady s cieľom napraviť utrpenú škodu s ohľadom na uplynutý čas, pričom úrok by sa mal rátať od momentu, keď škoda vznikla, až do zaplatenia náhrady, bez toho, aby bola dotknutá kvalifikácia úroku podľa vnútroštátneho práva ako kompenzačného alebo zákonného úroku a či sa uplynutie času zohľadnilo ako samostatná kategória (úrok) alebo ako súčasť skutočnej škody alebo ušlého zisku. Je úlohou členských štátov ustanoviť pravidlá, ktoré sa budú uplatňovať na tento účel.
- (13) Právo na náhradu škody sa priznáva všetkým fyzickým aj právnickým osobám – spotrebiteľom, podnikom a orgánom verejnej moci – nezávisle od existencie priameho zmluvného vzťahu s porušujúcim podnikom a bez ohľadu na to, či existuje predchádzajúce zistenie porušenia orgánom hospodárskej súťaže. Touto smernicou by sa členským štátom nemala ukladať povinnosť zaviesť mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu na účely presadzovania článkov 101 a 102 ZFEÚ. Bez toho, aby bola dotknutá náhrada za stratu príležitosti, by úplná náhrada škody v zmysle tejto smernice nemala viesť k nadmernej náhrade škody či už prostredníctvom represívnej, viacnásobnej, alebo inej náhrady škody.
- (14) Žaloby o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže si obvykle vyžadujú komplexnú skutkovú a ekonomickú analýzu. Dôkazy potrebné na preukázanie nároku na náhradu škody má obvykle k dispozícii výlučne protistrana alebo tretie osoby a často nie sú žalobcovi dostatočne známe alebo prístupné. Za takýchto okolností môžu prísne právne požiadavky na žalobcov, aby podrobne uviedli všetky tvrdené skutočnosti už na začiatku konania a predložili presne určené podporné dôkazy, nadmerne brániť účinnému výkonu práva na náhradu škody, ktoré zaručuje ZFEÚ.
- (15) Dôkazy sú dôležitým prvkom pri podávaní žalôb o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže. Keďže pre súdne spory v oblasti práva hospodárskej súťaže je príznačná informačná asymetria, je vhodné zabezpečiť, aby sa žalobcom poskytlo právo na získanie prístupu k dôkazom relevantným v súvislosti s ich nárokmi bez toho, aby museli uviesť jednotlivé dôkazy. V záujme zabezpečenia rovnakého postavenia účastníkov konania by toto právo mali požívať aj žalovaní v konaniach o žalobách o náhradu škody, aby aj oni mohli požadovať sprístupnenie dôkazov žalobcami. Vnútroštátne súdy by mali mať tiež možnosť nariadiť, aby dôkazy sprístupnili aj tretie osoby vrátane orgánov verejnej moci. Ak chce vnútroštátny súd nariadiť, aby dôkazy sprístupnila Komisia, uplatní sa zásada lojálnej spolupráce medzi Úniou a členskými štátmi stanovená v článku 4 ods. 3 Zmluvy o EÚ, a pokiaľ ide o žiadosť o informácie, článok 15 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003. Ak vnútroštátny súd nariadi, aby dôkazy sprístupnili orgány verejnej moci, uplatnia sa zásady právnej a administratívnej spolupráce podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva.

- (16) Vnútroštátne sudy by mali mať možnosť na žiadosť účastníka nariadiť, aby sa sprístupnili konkrétne dôkazy alebo ich kategórie, a to pod ich prísnou kontrolou, najmä pokiaľ ide o nutnosť a primeranosť tohto sprístupnenia. Z požiadavky primeranosti vyplýva, že sprístupnenie možno nariadiť, len ak žalobca na základe skutočností, ktoré sú mu primerane dostupné, preukázal, že utrpel škodu, ktorú mu spôsobil žalovaný. Ak sa žiada o sprístupnenie určitej kategórie dôkazov, táto kategória by sa mala označiť odkazom na spoločné znaky prvkov, ktoré ju tvoria, napríklad povahou, predmetom alebo obsahom dokumentov, časom, keď boli vyhotovené, alebo inými kritériami, pokiaľ sú takéto dôkazy v danej kategórii relevantné podľa tejto smernice. Takéto kategórie by sa mali vymedziť čo najpresnejšie a najkonkrétnejšie, a to na základe primerane dostupných skutočností.
- (17) Ak súd v jednom členskom štáte požiada príslušný súd v inom členskom štáte o vykonanie dôkazov alebo požiada o vykonanie dôkazov priamo v inom členskom štáte, uplatnia sa ustanovenia nariadenia Rady (ES) č. 1206/2001 ⁽¹⁾.
- (18) Hoci relevantné dôkazy obsahujúce obchodné tajomstvo alebo iné dôverné informácie by mali byť v zásade dostupné na účely konaní o žalobách o náhradu škody, mali by sa takéto dôverné informácie primerane chrániť. Vnútroštátne sudy by mali mať preto k dispozícii škálu opatrení na ochranu takýchto dôverných informácií pred ich sprístupnením počas konania. K týmto opatreniam by mohla patriť možnosť odstrániť citlivé časti z dokumentov, uskutočniť neverejné pojednávanie, obmedziť okruh osôb oprávnených oboznámiť sa s dôkazom a vydať pokyny znalcom na vypracovanie zhrnutia takýchto informácií v súhrnnej podobe alebo inej podobe nemajúcej dôverný charakter. Opatrenia na ochranu obchodného tajomstva a iných dôverných informácií by však nemali prekážať výkonu práva na náhradu škody.
- (19) Touto smernicou nie je dotknutá možnosť vyplývajúca z právnych predpisov členských štátov podať opravný prostriedok proti príkazu sprístupniť určité informácie ani podmienky na podanie takýchto opravných prostriedkov.
- (20) Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ⁽²⁾ sa upravuje prístup verejnosti k dokumentom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie a jeho cieľom je poskytnúť verejnosti čo najširšie právo prístupu k dokumentom týchto inštitúcií. Toto právo však podlieha určitým obmedzeniam vychádzajúcim z dôvodov verejného alebo súkromného záujmu. Z toho vyplýva, že režim výnimiek stanovený v článku 4 uvedeného nariadenia je založený na vyvážení záujmov, ktoré sú v danej situácii v protiklade, teda na jednej strane záujmov, ktorým by sprístupnenie dotknutých dokumentov prospelo, a na strane druhej záujmov, ktoré by toto sprístupnenie ohrozilo. Touto smernicou by nemali byť dotknuté takéto pravidlá a postupy podľa nariadenia (ES) č. 1049/2001.
- (21) Účinné a jednotné uplatňovanie článkov 101 a 102 ZFEÚ Komisiou a vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže si vyžaduje spoločný prístup v celej únii, pokiaľ ide o sprístupňovanie dôkazov, ktoré sa nachádzajú v spisoch orgánov hospodárskej súťaže. Sprístupnenie dôkazov by nemalo neprimerane znížovať účinnosť presadzovania práva hospodárskej súťaže orgánom hospodárskej súťaže. Táto smernica sa nevzťahuje na sprístupňovanie interných dokumentov orgánov hospodárskej súťaže ani ich vzájomnú korešpondenciu.
- (22) V záujme zabezpečenia účinnej ochrany práva na náhradu škody nie je potrebné, aby sa žalobcovi sprístupnil každý dokument súvisiaci s konaniami podľa článku 101 alebo 102 ZFEÚ iba z dôvodov, že žalobca plánuje podať žalobu o náhradu škody, keďže je vysoko nepravdepodobné, že sa daná žaloba o náhradu škody bude musieť zakladať na všetkých dôkazoch súvisiacich s týmito konaniami, ktoré spis obsahuje.
- (23) Požiadavka primeranosti by sa mala pozorne posúdiť, keď by sprístupnenie mohlo rozložiť vyšetrovaciu stratégiu orgánov hospodárskej súťaže, a to tým, že by sa odhalilo, ktoré dokumenty sú súčasťou spisu, resp. keď by toto sprístupnenie mohlo negatívne ovplyvniť spoluprácu dotknutých podnikov s uvedeným orgánom hospodárskej súťaže. Osobitný dôraz by sa mal klásť na predchádzanie tzv. „fishing expeditions“, t. j. nešpecifickému alebo príliš širokému hľadaniu informácií, ktoré pravdepodobne nie sú dôležité pre účastníkov konania. Preto by sa určité žiadosti o sprístupnenie nemali považovať za primerané, ak by len všeobecne odkazovali na dokumenty v spise orgánov hospodárskej súťaže v súvislosti s určitým prípadom, resp. ak by všeobecne odkazovali na dokumenty, ktoré predložil určitý účastník v kontexte určitého prípadu. Takto široko formulované žiadosti o sprístupnenie by neboli ani v súlade s povinnosťou žiadateľa čo najpresnejšie a najkonkrétnejšie špecifikovať dôkazy alebo kategórie dôkazov, ktorých sprístupnenie sa požaduje.

⁽¹⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 174, 27.6.2001, s. 1).

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 z 30. mája 2001 o prístupe verejnosti k dokumentom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie (Ú. v. ES L 145, 31.5.2001, s. 43).

- (24) Touto smernicou nie je dotknuté právo súdov posúdiť pri nariadení sprístupnenia akéhokoľvek iného druhu dôkazov s výnimkou vyhlásení v rámci programov zhovievavosti a podaní v rámci konania o urovnaní záujem účinného presadzovania práva hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva.
- (25) Výnimka by sa mala uplatniť vo vzťahu k akémukoľvek sprístupneniu, ktoré by v prípade, ak sa umožnilo, nepriemerane zasiahlo do prebiehajúceho vyšetrovania uskutočňovaného orgánom hospodárskej súťaže v súvislosti s porušením práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže. Informácie vypracované orgánom hospodárskej súťaže v rámci jeho konaní vedených na účely presadzovania práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže a zaslané účastníkom týchto konaní (napríklad oznámenie námietok), resp. informácie, ktoré vypracoval účastník týchto konaní (napríklad odpovede účastníka na žiadosti orgánov hospodárskej súťaže o poskytnutie informácií alebo výpovede svedkov), by preto mali podliehať sprístupneniu na účely konaní o žalobách o náhradu škody až po tom, ako tento orgán ukončil konanie, napríklad prijatím rozhodnutia podľa článku 5 alebo podľa kapitoly III nariadenia (ES) č. 1/2003 s výnimkou rozhodnutí o dočasných opatreniach.
- (26) Programy zhovievavosti a konania o urovnaní sú významnými nástrojmi na presadzovanie práva hospodárskej súťaže Únie verejnoprávnymi prostriedkami, pretože prispievajú k odhaľovaniu a efektívnemu stíhaniu a ukladaniu sankcií za najzávažnejšie porušenia práva hospodárskej súťaže. Okrem toho, keďže mnohé rozhodnutia orgánov hospodárskej súťaže vo veciach týkajúcich sa kartelov sú založené na žiadosti o uplatnenie programu zhovievavosti a žaloby o náhradu škody vo veciach týkajúcich sa kartelov vo všeobecnosti nasledujú po týchto rozhodnutiach, programy zhovievavosti sú takisto dôležité pre účinné uplatnenie žalôb o náhradu škody vo veciach týkajúcich sa kartelov. Podniky by mohlo od spolupráce s orgánmi hospodárskej súťaže podľa programov zhovievavosti a konaní o urovnaní odrádzať, ak sa sprístupnia sebausvedčujúce vyhlásenia, ako napríklad vyhlásenia v rámci programov zhovievavosti a podania v rámci konania o urovnaní, ktoré sa predkladajú len na účely spolupráce s orgánmi hospodárskej súťaže. Takéto sprístupnenie by znamenalo pre spolupracujúce podniky alebo ich riadacích pracovníkov riziko, že budú vystavení občianskej alebo trestnej zodpovednosti za horších podmienok ako spoluporušitelia, ktorí s orgánmi hospodárskej súťaže nespupracujú. S cieľom zabezpečiť, aby boli podniky naďalej ochotné dobrovoľne sa obracať na orgány hospodárskej súťaže s vyhláseniami v rámci programov zhovievavosti alebo podaniami v rámci konania o urovnaní, by takéto dokumenty mali byť zo sprístupnenia dôkazov vylúčené. Táto výnimka by sa tiež mala vzťahovať na doslovné citáty z vyhlásení v rámci programov zhovievavosti alebo z podania v rámci konania o urovnaní v iných dokumentoch. Tieto obmedzenia sprístupňovania dôkazov by nemali brániť orgánom hospodárskej súťaže v uverejňovaní ich rozhodnutí v súlade s uplatniteľným právom Únie alebo vnútroštátnym právom. S cieľom zabezpečiť, aby táto výnimka zo sprístupnenia neprimerane nezasahovala do práva poškodenej osoby na náhradu škody, mala by sa obmedziť na tieto dobrovoľné a sebausvedčujúce vyhlásenia v rámci programov zhovievavosti a podania v rámci konania o urovnaní.
- (27) Pravidlá stanovené v tejto smernici týkajúce sa sprístupnenia iných dokumentov ako vyhlásení v rámci programov zhovievavosti a podaní v rámci konania o urovnaní zabezpečia, aby poškodené osoby mali aj tak iné dostatočné alternatívne prostriedky, ako získať prístup k príslušným dôkazom potrebným na prípravu svojich žalôb o náhradu škody. Vnútroštátne súdy by na žiadosť žalobcu mali mať možnosť získať prístup k dokumentom, vo vzťahu ku ktorým sa uplatnila výnimka, s cieľom potvrdiť vo vzťahu k akémukoľvek inému dokumentu, či jeho obsah nespadá mimo vymedzenie vyhlásení v rámci programov zhovievavosti a podaní v rámci konania o urovnaní ustanovených v tejto smernici. Akýkoľvek obsah, ktorý spadá mimo tieto vymedzenia, by malo byť možné sprístupniť v súlade s príslušnými podmienkami.
- (28) Vnútroštátne súdy by v súvislosti so žalobami o náhradu škody mali mať možnosť kedykoľvek nariadiť sprístupnenie dôkazov, ktoré existujú nezávisle od konaní vedených orgánom hospodárskej súťaže (ďalej len „už existujúce informácie“).
- (29) Orgán hospodárskej súťaže by mal nariadiť sprístupnenie dôkazov, len ak tieto dôkazy nemožno za primeraných okolností získať od iného účastníka alebo tretej osoby.
- (30) Orgány hospodárskej súťaže, ktoré konajú na vlastný podnet, môžu podľa článku 15 ods. 3 nariadenia (ES) č. 1/2003 predložiť vnútroštátnym súdom písomné pripomienky k otázkam týkajúcim sa uplatňovania článku 101 alebo 102 ZFEÚ. S cieľom zachovať prínos presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami k uplatňovaniu uvedených článkov by orgány hospodárskej súťaže mali mať tiež možnosť z vlastného podnetu predkladať pripomienky vnútroštátnym súdom na účely posúdenia primeranosti sprístupnenia dôkazov nachádzajúcich sa v spisoch orgánov vzhľadom na vplyv, ktorý by takéto sprístupnenie malo na účinnosť presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami. Členské štáty by mali mať možnosť zriadiť systém, ktorým by bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa konania *ex parte*, bol orgán hospodárskej súťaže informovaný o žiadostiach o sprístupnenie informácií, keď je osoba, ktorá žiada o sprístupnenie, alebo osoba, od ktorej sa sprístupnenie žiada, zapojená do vyšetrovania údajného porušenia vedeného týmto orgánom hospodárskej súťaže.

- (31) Všetky fyzické alebo právnické osoby, ktoré získali určitý dôkaz prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže, by mali mať možnosť tento dôkaz použiť na účely konania o náhradu škody, ktorého sú účastníkmi. Takéto použitie by sa malo umožniť aj akejkolvek fyzickej alebo právnickej osobe, ktorá nadobudla ich práva a povinnosti ako nástupca, a to aj prostredníctvom nadobudnutia ich nároku. V prípade dôkazov, ktoré získala právnická osoba patriaca do skupiny podnikateľských subjektov, ktoré tvoria na účely uplatnenia článkov 101 a 102 ZFEÚ jeden podnik, sa umožňuje, aby tieto dôkazy mohli použiť aj ostatné právnické osoby patriace do rovnakého podniku.
- (32) Použitie dôkazov získaných prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže by však nemalo nepriemerane znížovať účinnosť presadzovania práva hospodárskej súťaže orgánom hospodárskej súťaže. S cieľom zabezpečiť, aby obmedzenia sprístupnenia stanovené v tejto smernici neboli oslabené, použitie typov dôkazov uvedených v odôvodneniach 24 a 25, ktoré boli získané výhradne prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže, by sa mali za rovnakých okolností obmedziť. Tieto obmedzenia by mali mať formu neprípustnosti pri žalobách o náhradu škody alebo formu akejkolvek inej ochrany podľa uplatniteľných vnútroštátnych pravidiel schopnej zabezpečiť plnú mieru účinnosti obmedzenia sprístupnenia týchto typov dôkazov. Dôkazy získané od orgánu hospodárskej súťaže by sa okrem toho nemali stať predmetom obchodovania. Možnosť použiť dôkazy, ktoré boli získané výlučne prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže, by preto mali mať len fyzické a právnické osoby, ktorým sa pôvodne umožnil prístup, a ich právni nástupcovia. Toto obmedzenie týkajúce sa vyhnutiu sa obchodovaniu s dôkazmi však vnútroštátnym súdom nebráni v tom, aby nariadili sprístupnenie predmetných dôkazov za podmienok stanovených v tejto smernici.
- (33) Uplatnenie nároku na náhradu škody alebo začatie vyšetrovania orgánom hospodárskej súťaže prináša so sebou riziko, že dotknuté osoby môžu zničiť alebo ukryť dôkazy, ktoré by mohli byť užitočné na účely odôvodnenia nároku poškodenej osoby na náhradu škody. Aby sa zabránilo zničeniu relevantných dôkazov a zabezpečilo plnenie súdnych príkazov požadujúcich sprístupnenie dôkazov, vnútroštátne súdy by mali mať možnosť uložiť dostatočne odrádzajúce sankcie. Pokiaľ ide o účastníkov konania, hrozba pre nich nepriaznivých dôsledkov konania o žalobe o náhradu škody môže byť osobitne účinná sankcia a môže sa ňou predchádzať prieťahom. Sankcie by malo byť možné uložiť aj za nesplnenie povinnosti chrániť dôverné informácie a za zneužitie informácií získaných prostredníctvom sprístupnenia. Podobne by malo byť možné uložiť sankcie aj v prípade, že informácie získané prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže sa zneužívajú v rámci konania o žalobe o náhradu škody.
- (34) Zabezpečenie účinného a jednotného uplatňovania článkov 101 a 102 ZFEÚ Komisiou a vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže si v celej únii vyžaduje spoločný prístup k účinku konečných rozhodnutí vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže o porušeníach na následné konania o žalobách o náhradu škody. Takéto rozhodnutia sa prijímajú až po tom, ako bola Komisia o plánovanom rozhodnutí informovaná, alebo ak takéto rozhodnutie neexistuje, o akomkoľvek dokumente, v ktorom sa uvádza ďalší navrhovaný postup podľa článku 11 ods. 4 nariadenia (ES) č. 1/2003, a ak Komisia nezbavila vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže ich právomoci začať konania podľa článku 11 ods. 6 uvedeného nariadenia. Komisia by na tento účel mala zabezpečiť jednotné uplatňovanie práva hospodárskej súťaže Únie prostredníctvom usmernení pre vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže, a to dvojstranne a zároveň aj v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž. S cieľom posilniť právnu istotu, predísť nejednotnosti pri uplatňovaní článkov 101 a 102 ZFEÚ, zvýšiť účinnosť a procesnú efektívnosť konaní o žalobách o náhradu škody a pomôcť fungovaniu vnútorného trhu pre podniky a spotrebiteľov by o zistení, že došlo k porušeniu článkov 101 alebo 102 ZFEÚ v konečnom rozhodnutí prijatom vnútroštátnym orgánom hospodárskej súťaže alebo preskúmacím súdom nemalo byť možné opätovne konať v následných konaniach o žalobách o náhradu škody. Preto by sa takéto zistenie malo považovať za nevyvrátiteľne preukázané v konaniach o žalobách o náhradu škody podaných v členskom štáte orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu, ktoré sa týkajú daného porušenia. Účinok zistenia by sa však mal vzťahovať len na povahu porušenia a jeho vecný, osobný, časový a územný rozsah, ako ich pri výkone svojej právomoci určil orgán hospodárskej súťaže alebo preskúmací súd. Ak sa v rozhodnutí konštatuje porušenie vnútroštátnych ustanovení práva hospodárskej súťaže, pokiaľ sa právo hospodárskej súťaže Únie a vnútroštátne právo hospodárskej súťaže uplatňujú v tom istom prípade súbežne, takéto porušenie by sa malo takisto považovať za nevyvrátiteľne preukázané.
- (35) Ak sa žaloba o náhradu škody podá v inom členskom štáte, ako je členský štát orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu, ktoré zistili porušenie článku 101 alebo 102 ZFEÚ, ktorého sa žaloba týka, toto zistenie v konečnom rozhodnutí orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu by malo byť možné predložiť vnútroštátnym súdom okrem iného aspoň ako dôkaz *prima facie* skutočnosti, že došlo k porušeniu práva hospodárskej súťaže. Zistenie sa môže posúdiť v prípade potreby spolu so všetkými ďalšími dôkazmi, ktoré predložia účastníci. Účinkami rozhodnutí vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže a preskúmacích súdov o porušení pravidiel hospodárskej súťaže nie sú dotknuté práva a povinnosti vnútroštátnych súdov podľa článku 267 ZFEÚ.

- (36) Vnútroštátne pravidlá upravujúce začiatok, trvanie, pozastavenie alebo prerušenie plynutia premlčacích lehôt by nemali neprimerane brániť podávaniu žalôb o náhradu škody. Toto je osobitne dôležité, najmä pokiaľ ide o žaloby, ktoré sú založené na zistení porušenia orgánom hospodárskej súťaže alebo preskúmacím súdom. Na tento účel by mala existovať možnosť podať žalobu o náhradu škody po skončení konania vedeného orgánom hospodárskej súťaže na účely presadenia vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže alebo práva hospodárskej súťaže Únie. Premlčacia lehota by nemala začať plynúť skôr, ako sa skončí porušenie, ani skôr, ako sa žalobca dozvedel alebo možno odôvodnene predpokladá, že sa dozvedel o správaní, ktoré predstavuje porušenie, o tom, že porušením sa žalobcovi spôsobila škoda, ako aj o totožnosti toho, kto škodu spôsobil. Členské štáty by mali mať možnosť zachovať alebo zaviesť prekluzívne lehoty, ktoré sú všeobecne záväzné, za podmienky, že trvanie takýchto prekluzívnych lehôt prakticky neznemožní alebo nadmerne nestiaži výkon práva na úplnú náhradu škody.
- (37) Pre prípad, že pravidlá hospodárskej súťaže spoločne poruší viacero podnikov, ako to býva pri karteloch, je vhodné ustanoviť, že títo spoluporušitelia spoločne a nerozdielne zodpovedajú za celú škodu spôsobenú predmetným porušením. Spoluporušiteľ by mal mať právo na získanie príspevku od ostatných spoluporušiteľov, ak zaplatil viac, ako bol naňho pripadajúci podiel. Výška tohto podielu vyjadrujúca pomernú zodpovednosť daného porušiteľa a príslušné kritériá na jej stanovenie, ako napríklad obrat, trhový podiel alebo úloha v rámci kartelu, by sa mali stanoviť v uplatniteľných vnútroštátnych právnych predpisoch, pričom by sa mala dodržať zásada účinnosti a zásada rovnocennosti.
- (38) Podniky, ktoré spolupracujú s orgánmi hospodárskej súťaže v rámci programov zhovievavosti, zohrávajú zásadnú úlohu pri odhaľovaní tajných kartelových protisúťažných konaní a pri ukončení takýchto konaní, čím často znižujú škody, ktoré by mohli spôsobiť pokračovanie tohto protisúťažného konania. Preto je vhodné stanoviť, že podniky, ktoré orgán hospodárskej súťaže v rámci určitého programu zhovievavosti oslobodil od pokút, sú chránené pred neprimeranými nárokmi na náhradu škody, majú na pamäti, že rozhodnutie orgánu hospodárskej súťaže o zistení porušenia sa môže pre osobu oslobodenú od pokút stať konečným skôr, ako sa stane konečným pre iné podniky, ktoré od pokút oslobodené neboli, v dôsledku čoho môžu poškodené osoby uprednostniť začatie sporov proti osobe oslobodenej od pokút. Preto je vhodné, aby sa na osoby oslobodené od pokút nevzťahovala zásada spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti za celú škodu a aby sa akýkoľvek príspevok voči spoluporušiteľom obmedzil len na škodu, ktorú tieto osoby spôsobili vlastným priamym alebo nepriamym odberateľom, resp. v prípade nákupného kartelu svojim priamym a nepriamym dodávateľom. V rozsahu, v akom kartel spôsobil škodu iným osobám než zákazníkovi či dodávateľom porušiteľa, by príspevok osoby oslobodenej od pokút nemal presahovať jej pomernú zodpovednosť za škodu spôsobenú kartelom. Tento podiel by sa mal stanoviť v súlade s tými istými pravidlami, ktoré sa používajú na stanovenie príspevkov porušiteľov. Osoby oslobodené od pokút by mali naďalej niesť plnú zodpovednosť voči iným poškodeným osobám než svojim priamym či nepriamym odberateľom a dodávateľom, len ak tieto nemajú možnosť získať úplnú náhradu utrpenej škody od ostatných porušiteľov.
- (39) Škoda vo forme skutočne utrpenej škody môže byť výsledkom cenového rozdielu medzi tým, čo bolo skutočne zaplatené, a tým, čo by inak bolo zaplatené, keby k porušeniu nedošlo. Ak však poškodená osoba znížila svoju skutočne utrpenú škodu prostredníctvom jej čiastočného alebo úplného prenesenia na vlastných odberateľov, táto prenesená škoda už nepredstavuje škodu, za ktorú má táto osoba dostať náhradu. Preto je v zásade vhodné umožniť porušiteľovi, aby v rámci obhajoby proti nároku na náhradu škody mohol namietat voči preneseniu skutočne utrpenej škody. Je vhodné stanoviť, že v prípade, že porušiteľ využije takúto obhajobu založenú na prenesení, musí preukázať, že k preneseniu zvýšenia ceny došlo, ako aj rozsah tohto prenesenia. Týmto dôkazným bremenom by nemala byť dotknutá možnosť porušiteľa použiť iné dôkazy, ako sú tie, ktoré má v držbe, napríklad dôkazy získané v konaní alebo dôkazy, ktoré majú k dispozícii iní účastníci alebo tretie osoby.
- (40) V prípadoch, keď prenesenie zvýšenia ceny viedlo k zníženiu predaja a v dôsledku toho k škode vo forme ušlého zisku, by právo domáhať sa náhrady tohto ušlého zisku malo zostať nedotknuté.
- (41) V závislosti od podmienok, v akých podniky pôsobia, môže byť prenášanie zvýšenia ceny na nižšie stupne dodávateľského reťazca súčasťou obchodnej praxe. Spotrebiteľia alebo podniky, na ktoré sa skutočne utrpená škoda takto preniesla, utrpeli škodu, ktorá bola spôsobená porušením práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže. Hoci by porušiteľ mal takúto škodu nahradiť, pre spotrebiteľov alebo podniky, ktoré od neho nenakupovali, môže byť obzvlášť ťažké dokázať rozsah tejto škody. Preto je vhodné ustanoviť, že ak existencia nároku na náhradu škody alebo výška náhrady škody, ktorá sa má priznať, závisí od toho, či a v akom rozsahu bolo zvýšenie ceny, ktoré zaplatil priamy odberateľ porušiteľa, prenesené na nepriameho odberateľa, hľadá sa na tohto nepriameho odberateľa, ako keby preukázal, že zvýšenie ceny zaplatené priamym odberateľom

bolo prenesené na jeho stupeň, ak je schopný predložiť dôkaz *prima facie*, že sa tak stalo. Táto vyvrátiteľná domnienka platí okrem prípadov, keď porušiteľ môže k spokojnosti súdu vierohodne preukázať, že skutočná škoda nebola prenesená na nepriameho odberateľa alebo že na neho nebola prenesená úplne. Ďalej je vhodné vymedziť, za akých podmienok sa na nepriameho odberateľa hľadí, ako keby predložil takýto dôkaz *prima facie*. Pokiaľ ide o kvantifikáciu preneseného zvýšenia ceny, vnútroštátny súd by mal mať právomoc v rámci ním preroškúvaného sporu odhadom stanoviť, aká časť zo zvýšenia ceny bola prenesená na stupeň nepriamych odberateľov.

- (42) Komisia by mala pre vnútroštátne súdy vydať jasné, jednoduché a komplexné usmernenia, ako odhadnúť, aká časť zo zvýšenia ceny bola prenesená na nepriamych odberateľov.
- (43) Porušenia práva hospodárskej súťaže sa často týkajú podmienok, za akých sa predáva tovar alebo služby, a ich ceny, pričom v dôsledku nich dochádza k zvýšeniu ceny alebo inej škode, ktorú utrpia zákazníci porušiteľov. Porušenia sa môžu týkať aj dodávok porušiteľom (napríklad v prípade nákupných kartelov). V takýchto prípadoch môže byť skutočná škoda dôsledkom nižšej ceny, ktorú porušitelia zaplatia svojim dodávateľom. Na tieto porušenia by sa mali primerane uplatňovať pravidlá stanovené v tejto smernici, a to najmä pravidlá o prenesení.
- (44) Žaloby o náhradu škody môžu podávať tak osoby, ktoré zakúpili tovar alebo služby od porušiteľa, ako aj odberatelia, ktorí sa nachádzajú na nižšom stupni dodávateľského reťazca. V záujme jednotnosti rozsudkov, ktoré sú výsledkom súvisiacich konaní, a aby sa tak zabránilo tomu, že škoda utrpená v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie alebo vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže nebude v plnej miere nahradená, resp. tomu, že porušiteľ bude musieť zaplatiť náhradu škody, ktorá utrpená nebola, by vnútroštátne súdy mali mať v konaní, ktoré pred nimi prebieha, právo odhadnúť, v dôsledku akej časti zvýšenia ceny utrpeli priami alebo nepriami odberatelia škodu. Vnútroštátne súdy by v tejto súvislosti mali mať možnosť procesnoprávnymi alebo hmotnoprávnymi prostriedkami dostupnými podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva náležite zohľadniť akúkoľvek súvisiacu žalobu a výsledný rozsudok, najmä ak sa v ňom zistí, že prenesenie sa preukázalo. Vnútroštátne súdy by mali mať k dispozícii vhodné procesnoprávne prostriedky, ako je napr. spojenie vecí, aby sa zabezpečilo, že náhrada skutočnej škody zaplatenej na ktoromkoľvek stupni dodávateľského reťazca neprevýši škodu, ktorá vznikla zvýšením ceny na danom stupni. Takéto prostriedky by mali byť k dispozícii aj v cezhraničných prípadoch. Touto možnosťou riadne zohľadniť rozsudky by nemali byť dotknuté základné práva na obhajobu, právo na účinný prostriedok nápravy a právo na spravodlivý proces tých, ktorí neboli účastníkmi predmetných súdnych konaní, ani pravidlá o dôkaznej hodnote rozsudkov vydaných v tejto súvislosti. Súvisiace konania, ktoré prebiehajú na súdoch rôznych členských štátov, možno považovať za súvisiace v zmysle článku 30 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012⁽¹⁾. Podľa uvedeného článku môžu vnútroštátne súdy, ktoré nezačali konať ako prvé, prerušiť konanie alebo za určitých okolností odmietnuť vykonávať svoju právomoc. Touto smernicou nie sú dotknuté práva a povinnosti vnútroštátnych súdov podľa uvedeného nariadenia.
- (45) Poškodená osoba, ktorá preukázala, že v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže utrpela škodu, musí na to, aby za ňu získala náhradu, preukázať aj jej rozsah. Kvantifikácia škody vo veciach z oblasti práva hospodárskej súťaže je obzvlášť náročná z pohľadu skutkového zisťovania, pričom si môže vyžadovať uplatnenie zložitých ekonomických modelov. To býva často veľmi nákladné a spôsobuje žalobcom ťažkosti, pokiaľ ide o získanie potrebných údajov na odôvodnenie ich nárokov. Kvantifikácia škody vo veciach z oblasti práva hospodárskej súťaže môže predstavovať závažnú prekážku, ktorá bráni účinnému domáhaniu sa náhrady škody.
- (46) Neexistencia pravidiel Únie upravujúcich problematiku kvantifikácie škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže vedie k tomu, že určenie pravidiel kvantifikácie škody sa ponecháva na vnútroštátne právne poriadky členských štátov a na členské štáty a vnútroštátne súdy, aby určili požiadavky, ktoré musí žalobca splniť, aby preukázal výšku utrpenej škody, metódy použiteľné na kvantifikáciu škody a následky, ak sa stanovené požiadavky nespĺnia v plnom rozsahu. Tieto požiadavky vnútroštátneho práva týkajúce sa kvantifikácie škody vo veciach z oblasti práva hospodárskej súťaže by však nemali byť menej priaznivé než požiadavky, ktoré platia pre podobné vnútroštátne žaloby (zásada rovnocennosti), ani by nemali prakticky znemožňovať alebo nadmerne sťažovať výkon práva na náhradu škody priznaného Úniou (zásada účinnosti). Mali by sa zohľadňovať akékoľvek informačné asymetrie medzi účastníkmi konania, ako aj skutočnosť, že kvantifikácia škody znamená, že je nutné posudzovať, ako by sa bol predmetný trh vyvíjal, keby nedošlo k porušeniu. Takéto hodnotenie prináša porovnávanie so situáciou, ktorá je *per definitionem* hypotetická, a preto sa nikdy nemôže vykonať úplne presne. Z tohto dôvodu je vhodné zabezpečiť, aby vnútroštátne súdy mali právomoc odhadnúť výšku škody spôsobenej

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 20.12.2012, s. 1).

porušením práva hospodárskej súťaže. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže mohli na požiadanie poskytnúť usmernenia, pokiaľ ide o výšku škody. Komisia by mala v záujme jednotnosti a predvídateľnosti poskytnúť všeobecné usmernenia na úrovni Únie.

- (47) S cieľom napraviť túto informačnú asymetriu, vyriešiť niektoré ťažkosti spojené s kvantifikáciou škody vo veciach z oblasti práva hospodárskej súťaže a zabezpečiť účinnosť nárokov na náhradu škody je vhodné pracovať s domnienkou, že v prípade kartelového porušenia takéto porušenie viedlo k škode, a to najmä tým, že ovplyvnilo cenu. V závislosti od skutkového stavu určitého prípadu to znamená, že kartel viedol k určitému zvýšeniu ceny alebo zabránil zníženiu cien, ku ktorému by došlo bez kartelu. Táto domnienka by sa nemala vzťahovať na konkrétnu výšku škody. Porušiteľovi by sa malo umožniť túto domnienku vyvrátiť. Je vhodné, aby sa táto vyvrátiateľná domnienka obmedzila na kartely, a to pre ich tajnú povahu, ktorá zvyšuje uvedenú informačnú asymetriu a žalobcom sťažuje získavanie dôkazov potrebných na preukázanie utrpenej škody.
- (48) V záujme zníženia neistoty pre porušiteľov a poškodené osoby je žiaduce dosiahnuť urovnanie „raz a navždy“ pre žalovaných. Preto by sa porušitelia a poškodené osoby mali motivovať na to, aby sa na náhrade škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže dohodli pomocou mechanizmov konsenzuálneho riešenia sporov, ako sú napríklad mimosúdne urovnania (vrátane tých, ktoré môže sudca vyhlásiť za záväzné), rozhodcovské konanie, mediácia alebo zmierovacie konanie. Takéto konsenzuálne riešenia sporov by mali zahŕňať maximálny právne možný počet poškodených aj porušiteľov. Cieľom ustanovení tejto smernice, ktoré upravujú konsenzuálne riešenie sporov, je preto uľahčenie využívania týchto mechanizmov a zvýšenie ich účinnosti.
- (49) Premlčacie lehoty na podanie žaloby o náhradu škody by mohli poškodené osoby a porušiteľov ukracovať o čas potrebný na to, aby dospeli k dohode o náhrade škody, ktorá má byť vyplatená. Aby poškodené osoby aj porušitelia mali predtým, ako sa podá žaloba na vnútroštátnom súde, skutočnú možnosť využiť konsenzuálne riešenie sporu, malo by sa pozastaviť plynutie premlčacej lehoty počas trvania procesu konsenzuálneho riešenia sporov.
- (50) Ak sa účastníci po začatí konania o žalobe o náhradu škody na vnútroštátnom súde rozhodnú, že v rovnakej veci začnú proces konsenzuálneho riešenia sporov, mal by tento súd mať možnosť prerušiť toto začaté konanie, a to až do skončenia procesu konsenzuálneho riešenia sporov. Vnútroštátny súd by v rámci posudzovania, či prerušiť konanie, mal zohľadniť výhody uskutočnenia konania bez prieťahov.
- (51) S cieľom podporiť konsenzuálne urovnávanie by porušiteľ, ktorý zaplatil náhradu škody v rámci konsenzuálneho riešenia sporov, nemal byť v horšom postavení v porovnaní s ostatnými spoluporušiteľmi, ako keby sa inak toho konsenzuálne urovnanie neuskutočnilo. K tomu by mohlo dôjsť, ak by porušiteľ, ktorý sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní, bol aj potom v plnom rozsahu spoločne a nerozdielne zodpovedný za škodu spôsobenú porušením. Preto by porušiteľ, ktorý sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní, nemal prispievať ostatným spoluporušiteľom, ktorí sa na urovnaní nedohodli, keď tieto podniky platia náhradu škody poškodenej osobe, s ktorou sa prvý porušiteľ už dohodol na konsenzuálnom urovnaní. Doplnkom tohto pravidla o neprispievaní by malo byť zníženie nároku poškodenej osoby na náhradu ňou utrpenej škody o sumu zodpovedajúcu podielu, ktorý pripadá na porušiteľa, ktorý sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní, bez ohľadu na to, či sa suma urovnania rovná jeho pomernému podielu na škode, ktorú spôsobil poškodenej osobe, s ktorou sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní. Tento podiel by sa mal stanoviť podľa pravidiel, ktoré sa inak používajú na stanovenie príspevkov porušiteľov. Bez tohto zníženia by porušitelia, ktorí sa nedohodli na urovnaní, boli neprimerane dotknutí urovnaním, na ktorom sa nezúčastnili. S cieľom zabezpečiť právo na úplnú náhradu škody, by však spoluporušiteľ, ktorý sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní, mal byť povinný zaplatiť náhradu škody, ak je to jediná možnosť poškodenej osoby, ktorá sa dohodla na konsenzuálnom urovnaní, ako získať náhradu zvyšku nároku. Zvyšok nároku je nárok znížený o sumu zodpovedajúcu podielu spoluporušiteľa, ktorý sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní, na škode, ktorú v dôsledku porušenia utrpela poškodená osoba, s ktorou sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní. Táto druhá možnosť uplatniť nárok na náhradu škody od spoluporušiteľa, s ktorým sa dohodol na konsenzuálnom urovnaní, je možná iba vtedy, pokiaľ to nie je výslovne vylúčené v podmienkach konsenzuálneho urovnania.
- (52) Malo by sa predchádzať situáciám, keď v dôsledku zaplatenia príspevku spoluporušiteľom, ktorí sa nedohodli na konsenzuálnom urovnaní, na náhradu škody, ktorú zaplatili poškodeným osobám, ktoré sa nedohodli na konsenzuálnom urovnaní, celková suma náhrady zaplatená spoluporušiteľmi, ktorí sa dohodli na konsenzuálnom urovnaní, presiahne ich podiel na zodpovednosti za škodu spôsobenú porušením. Preto by vnútroštátny súd pri požadovaní príspevkov na náhradu škody následne zaplatenú spoluporušiteľmi, ktorí sa nedohodli na konsenzuálnom urovnaní, poškodeným osobám, ktoré sa nedohodli na konsenzuálnom urovnaní, od spoluporušiteľom, ktorí sa dohodli na konsenzuálnom urovnaní, mal zohľadniť náhradu škody, ktorá už bola zaplatená na základe konsenzuálneho urovnania, pričom by mal mať na pamäti, že nie všetci spoluporušitelia sa nevyhnutne musia v rovnakej miere podieľať na celom porušení v jeho skutkovom, časovom a geografickom rozsahu.

- (53) Touto smernicou sa rešpektujú základné práva a dodržiavajú zásady uznané v Charte základných práv Európskej únie.
- (54) Keďže cieľ tejto smernice, a to ustanoviť pravidlá v oblasti konania o žalobách o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže Únie v záujme zabezpečenia plnej miery účinnosti článkov 101 a 102 ZFEÚ a riadneho fungovania vnútorného trhu pre podniky a spotrebiteľov, nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni samotných členských štátov, ale z dôvodov potrebnej účinnosti a jednotnosti pri uplatňovaní článkov 101 a 102 ZFEÚ ho možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie, môže Únia prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 Zmluvy o EÚ. V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku táto smernica neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie týchto cieľov.
- (55) V súlade so spoločným politickým vyhlásením členských štátov a Komisie z 28. septembra 2011 k vysvetľujúcim dokumentom ⁽¹⁾ sa členské štáty zaviazali, že v odôvodnených prípadoch k svojim oznámeniam o transpozičných opatreniach pripoja jeden alebo viacero dokumentov vysvetľujúcich vzťah medzi zložkami smernice a zodpovedajúcimi časťami vnútroštátnych transpozičných nástrojov. V súvislosti s touto smernicou sa zákonodarca domnieva, že zasielanie takýchto dokumentov je odôvodnené.
- (56) Je vhodné upraviť časovú pôsobnosť tejto smernice,

PRIJALI TÚTO SMERNICU:

KAPITOLA I

PREDMET ÚPRAVY, ROZSAH PÔSOBNOSTI A VYMEDZENIE POJMOV

Článok 1

Predmet úpravy a rozsah pôsobnosti

1. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá potrebné na zabezpečenie toho, aby každá osoba, ktorá utrpela škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže podnikom alebo združením podnikov, mohla účinne vykonávať svoje právo uplatniť si nárok na úplnú náhradu tejto škody od tohto podniku alebo združenia. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá na podporu nenarušenej hospodárskej súťaže na vnútornom trhu a odstránenie prekážok brániacich jeho riadnemu fungovaniu, a to zabezpečením rovnocennej ochrany všetkých osôb, ktoré utrpeli takúto škodu, v rámci celej Únie.
2. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá na účely koordinácie presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže zo strany orgánov hospodárskej súťaže a presadzovania týchto pravidiel v rámci konaní o žalobách o náhradu škody na vnútroštátnych súdoch.

Článok 2

Vymedzenie pojmov

Na účely tejto smernice sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

1. „porušenie práva hospodárskej súťaže“ je porušenie článku 101 alebo 102 ZFEÚ alebo porušenie vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže;
2. „porušiteľ“ je podnik alebo združenie podnikov, ktoré sa dopustili porušenia práva hospodárskej súťaže;
3. „vnútroštátne právo hospodárskej súťaže“ sú ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré prevažne sledujú rovnaké ciele ako články 101 a 102 ZFEÚ a ktoré sa uplatňujú v tom istom prípade a súbežne s právom hospodárskej súťaže Únie v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003 s výnimkou ustanovení vnútroštátneho práva, ktorými sa fyzickým osobám ukladajú trestné sankcie; to neplatí, ak sú takéto trestné sankcie prostriedkom, ktorým sa presadzujú pravidlá hospodárskej súťaže vzťahujúce sa na podniky;
4. „žaloba o náhradu škody“ je žaloba podľa vnútroštátneho práva, prostredníctvom ktorej si nárok na náhradu škody na vnútroštátnom súde uplatňuje domnelá poškodená osoba alebo osoba konajúca v mene jednej alebo viacerých domnelých poškodených osôb, ak to právo Únie alebo vnútroštátne právo umožňuje, alebo fyzická osoba či právnická osoba, ktorá nadobudla práva domnejšej poškodenej osoby ako nástupca, vrátane osoby, ktorá nadobudla ich nárok;
5. „nárok na náhradu škody“ je nárok na náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže;
6. „poškodená osoba“ je osoba, ktorá utrpela škodu v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže;

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 369, 17.12.2011, s. 14.

7. „vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže“ je orgán určený členským štátom podľa článku 35 nariadenia (ES) č. 1/2003 ako orgán zodpovedný za uplatňovanie článkov 101 a 102 ZFEÚ;
8. „orgán hospodárskej súťaže“ je Komisia alebo vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže, prípadne oba, ak si to kontext vyžaduje;
9. „vnútroštátny súd“ je akýkoľvek súdny orgán členského štátu v zmysle článku 267 ZFEÚ;
10. „preskúmací súd“ je vnútroštátny súd, ktorý má právomoc preskúmať na základe riadnych opravných prostriedkov rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmať rozsudky o týchto rozhodnutiach bez ohľadu na to, či samotný súd má právomoc rozhodnúť o porušení práva hospodárskej súťaže;
11. „rozhodnutie o porušení“ je rozhodnutie vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu o tom, že právo hospodárskej súťaže bolo porušené;
12. „konečné rozhodnutie o porušení“ je rozhodnutie o porušení, proti ktorému nie je možné alebo už nie je možné podať riadny opravný prostriedok;
13. „dôkazy“ sú všetky druhy dôkazných prostriedkov, ktoré sú prípustné na konajúcom vnútroštátnom súde, a to najmä dokumenty a všetky ďalšie predmety obsahujúce informácie, bez ohľadu na to, na akom nosiči sa tieto informácie uchovávajú;
14. „kartel“ je dohoda alebo zosúladený postup dvoch alebo viacerých konkurentov zameraný na koordináciu ich konkurenčného správania na trhu alebo ovplyvnenie príslušných parametrov hospodárskej súťaže, a to prostredníctvom takých praktík, ako je okrem iného stanovenie alebo koordinácia nákupných alebo predajných cien alebo iných obchodných podmienok, a to aj pokiaľ ide o práva duševného vlastníctva, prideľovanie výrobných alebo predajných kvót, rozdeľovanie si trhov a zákazníkov vrátane koordinácie konkurentov pri predkladaní súťažných ponúk, obmedzenie dovozu alebo vývozu alebo protisúťažné konanie voči ostatným konkurentom;
15. „program zhovievavosti“ je program, ktorý sa týka uplatňovania článku 101 ZFEÚ alebo zodpovedajúceho ustanovenia vnútroštátneho práva, na základe ktorého určitý účastník tajného kartelu, konajúc nezávisle od ďalších účastníkov tohto kartelu, spolupracuje v rámci vyšetrovania vedeného orgánom hospodárskej súťaže, a to tak, že dobrovoľne poskytuje svoje poznatky o karteli a svojej úlohe v ňom, za čo je tento účastník na základe rozhodnutia alebo zastavenia konania oslobodený od akýchkoľvek pokút ukladaných pre jeho účasť v karteli alebo sa mu takáto pokuta zníži;
16. „vyhlásenie v rámci programu zhovievavosti“ je ústne alebo písomné vyhlásenie dobrovoľne poskytnuté orgánu hospodárskej súťaže určitým podnikom alebo fyzickou osobou, prípadne v ich mene, alebo jeho záznam, v ktorom sa opisujú poznatky tohto podniku alebo fyzickej osoby o karteli a úloha tohto podniku alebo osoby v ňom, pričom toto vyhlásenie bolo vypracované osobitne na účely jeho poskytnutia orgánu hospodárskej súťaže s cieľom získať oslobodenie od pokút alebo zníženie pokút v rámci programu zhovievavosti; nezahŕňa to už existujúce informácie;
17. „už existujúce informácie“ sú dôkazy, ktoré existujú bez ohľadu na konanie vedené orgánom hospodárskej súťaže a bez ohľadu na to, či sa nachádzajú v spise orgánu hospodárskej súťaže;
18. „podanie v rámci konania o urovnaní“ je dobrovoľné vyhlásenie, ktoré bolo určitým podnikom alebo v jeho mene poskytnuté orgánu hospodárskej súťaže a v ktorom tento podnik uznáva alebo prestáva popierať svoju účasť na porušovaní práva hospodárskej súťaže a svoju zodpovednosť za toto porušenie práva hospodárskej súťaže, pričom toto vyhlásenie bolo vypracované konkrétne s cieľom umožniť tomuto orgánu hospodárskej súťaže, aby uplatnil zjednodušené alebo skrátené konanie;
19. „osoba oslobodená od pokút“ je podnik alebo fyzická osoba, ktorých orgán hospodárskej súťaže oslobodil v rámci programu zhovievavosti od pokút;
20. „zvýšenie ceny“ je rozdiel medzi cenou, ktorá bola skutočne zaplatená, a cenou, ktorá by bola inak zaplatená, keby k porušeniu práva hospodárskej súťaže nedošlo;
21. „konsenzuálne riešenie sporu“ je akýkoľvek mechanizmus, ktorý účastníkom umožňuje dosiahnuť mimosúdne urovnanie sporu týkajúceho sa nároku na náhradu škody;
22. „konsenzuálne urovanie“ je dohoda dosiahnutá na základe konsenzuálneho riešenia sporu;
23. „priamy odberateľ“ je fyzická alebo právnická osoba, ktorá priamo od porušiteľa získala produkty alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia práva hospodárskej súťaže;
24. „nepriamy odberateľ“ je fyzická alebo právnická osoba, ktorá získala produkty alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia práva hospodárskej súťaže, alebo produkty či služby odvodené od takéhoto tovaru či služieb, alebo produkty či služby, ktoré obsahujú takýto tovar či služby, nie priamo od porušiteľa, ale od priameho odberateľa alebo následného odberateľa.

Článok 3

Právo na úplnú náhradu škody

1. Členské štáty zabezpečia, aby každá fyzická alebo právnická osoba, ktorá utrpela škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže, mala možnosť domáhať sa úplnej náhrady tejto škody a získať ju.
2. Úplná náhrada škody zabezpečí osobe, ktorá utrpela škodu, dosiahnuť stav, v akom osoba bola pred porušením práva hospodárskej súťaže, tak ako keby k porušeniu práva hospodárskej súťaže nedošlo. Zahŕňa preto právo na náhradu skutočnej škody, ušlého zisku, ako aj platbu úroku.
3. Úplná náhrada škody v zmysle tejto smernice nesmie viesť k nadmernej náhrade škody či už prostredníctvom represívnej, viacnásobnej, alebo inej náhrady škody.

Článok 4

Zásada účinnosti a zásada rovnocennosti

V súlade so zásadou účinnosti členské štáty zabezpečia, aby všetky vnútroštátne pravidlá a postupy týkajúce sa uplatnenia nárokov na náhradu škody boli vypracované a uplatňovali sa tak, aby prakticky neznemožnili ani nadmerne nesťažili výkon práva priznaného Úniou na úplnú náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže. V súlade so zásadou rovnocennosti vnútroštátne pravidlá a postupy, ktoré sa týkajú konaní o žalobách o náhradu škody spôsobenej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ, nesmú byť pre domnelé poškodené osoby menej priaznivé ako pravidlá a postupy, ktoré platia pre podobné konania o žalobách o náhradu škody v dôsledku porušenia vnútroštátneho práva.

KAPITOLA II

SPRÍSTUPŇOVANIE DŮKAZOV

Článok 5

Sprístupňovanie dôkazov

1. Členské štáty zabezpečia, aby v konaní týkajúcom sa žaloby o náhradu škody v Únii na žiadosť žalobcu, ktorý predložil podložené odôvodnenie obsahujúce primerane dostupné skutočnosti a dôkazy, ktoré dostatočne preukazujú odôvodnenosť jeho nároku na náhradu škody, mohli vnútroštátne súdy za podmienok stanovených v tejto kapitole nariadiť žalovanému alebo tretej osobe, aby sprístupnili relevantné dôkazy, ktoré majú pod kontrolou. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mohli na žiadosť žalovaného nariadiť žalobcovi alebo tretej osobe, aby sprístupnili relevantné dôkazy.

Týmto odsekom nie sú dotknuté práva a povinnosti vnútroštátnych súdov vyplývajúce z nariadenia (ES) č. 1206/2001.

2. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mohli nariadiť sprístupnenie určitých dôkazov alebo relevantných kategórií dôkazov, ktoré sa vymedzia čo najpresnejšie a najkonkrétnejšie na základe primerane dostupných skutočností uvedených v podloženom odôvodnení.

3. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy obmedzili sprístupnenie dôkazov len na to, čo je primerané. Vnútroštátne súdy pri určovaní toho, či je akékoľvek sprístupnenie, ktoré požaduje jeden účastník, primerané, zohľadnia oprávnené záujmy všetkých účastníkov a dotknutých tretích osôb. Zohľadnia predovšetkým:

- a) mieru, do akej je žaloba alebo obhajoba podporená dostupnými skutočnosťami a dôkazmi odôvodňujúcimi žiadosť o sprístupnenie dôkazov;
- b) rozsah sprístupnenia a náklady naň, a to najmä v prípade akýchkoľvek dotknutých tretích osôb, ako aj to, aby sa predišlo nešpecifickému hľadaniu informácií, ktoré pravdepodobne nie sú dôležité pre účastníkov konania;
- c) či dôkazy, ktorých sprístupnenie sa žiada, obsahujú dôverné informácie, a to najmä dôverné informácie týkajúce sa akýchkoľvek tretích osôb, ako aj to, či existujú mechanizmy na ochranu takýchto dôverných informácií.

4. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mali právomoc nariadiť sprístupnenie dôkazov obsahujúcich dôverné informácie, ak to považujú za relevantné pre konanie o žalobe o náhradu škody. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mali pri nariadení sprístupnenia takýchto informácií k dispozícii účinné nástroje na ochranu takýchto informácií.

5. Záujem podnikov na tom, aby predišli žalobám o náhradu škody v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže, nepredstavuje záujem hodný ochrany.
6. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy pri nariaďovaní sprístupnenia dôkazov v plnej miere uplatnili príslušné výsady právnických povolaní podľa práva Únie a vnútroštátneho práva.
7. Členské štáty zabezpečia, aby osoby, od ktorých sa sprístupnenie žiada, mali možnosť byť vypočuté pred tým, ako vnútroštátny súd nariadi sprístupnenie podľa tohto článku.
8. Bez toho, aby boli dotknuté odseky 4 a 7 a článok 6, tento článok nebráni členským štátom v tom, aby zachovali alebo zaviedli pravidlá vedúce k širšiemu sprístupňovaniu dôkazov.

Článok 6

Sprístupňovanie dôkazov zo spisu orgánu hospodárskej súťaže

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa na účely konaní o žalobách o náhradu škody v prípadoch, keď vnútroštátne súdy nariaďujú sprístupnenie dôkazov zo spisu orgánu hospodárskej súťaže, popri článku 5 uplatňoval aj tento článok.
2. Týmto článkom nie sú dotknuté pravidlá a postupy v oblasti prístupu verejnosti k dokumentom podľa nariadenia (ES) č. 1049/2001.
3. Týmto článkom nie sú dotknuté pravidlá a postupy podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva o ochrane interných dokumentov orgánov hospodárskej súťaže a ich vzájomnej korešpondencie.
4. Pri posudzovaní primeranosti príkazu na sprístupnenie informácií v súlade s článkom 5 ods. 3 vnútroštátne súdy zväžia takisto:
 - a) či bola žiadosť o sprístupnenie formulovaná konkrétne, pokiaľ ide o povahu, predmet alebo obsah dokumentov predložených orgánu hospodárskej súťaže alebo nachádzajúcich sa v spise takéhoto orgánu hospodárskej súťaže, a nie ako neurčitá žiadosť týkajúca sa dokumentov predložených orgánu hospodárskej súťaže;
 - b) či účastník požaduje sprístupnenie v súvislosti so žalobou o náhradu škody pred vnútroštátnym súdom a
 - c) potrebu zabezpečiť účinnosť presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami vo vzťahu k odsekom 5 a 10 alebo na žiadosť orgánu hospodárskej súťaže podľa odseku 11.
5. Až po tom, ako orgán hospodárskej súťaže ukončil konanie prijatím rozhodnutia alebo iným spôsobom, vnútroštátne súdy môžu nariadiť sprístupnenie nasledujúcich kategórií dôkazov:
 - a) informácie, ktoré fyzická alebo právnická osoba vypracovala osobitne na účely konania, ktoré vedie orgán hospodárskej súťaže;
 - b) informácie, ktoré vypracoval orgán hospodárskej súťaže a zaslal účastníkom v rámci jeho konania, a
 - c) podania v rámci konania o urovnaní, ktoré boli vzaté späť.
6. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy na účely konaní o žalobách o náhradu škody nesmeli účastníkovi ani tretej osobe nikdy nariadiť sprístupnenie ktorejkoľvek z týchto kategórií dôkazov:
 - a) vyhlásenia v rámci programu zhovievavosti;
 - b) podania v rámci konania o urovnaní.
7. Žalobca môže predložiť odôvodnenú žiadosť o to, aby vnútroštátny súd mal prístup k dôkazom uvedeným v odseku 6 písm. a) alebo b) výlučne na účely potvrdenia, že ich obsah zodpovedá vymedzeniu pojmov uvedených v článku 2 bodoch 16 a 18. Vnútroštátne súdy môžu v rámci takéhoto posúdenia požiadať o pomoc len príslušný orgán hospodárskej súťaže. Autori dotknutých dôkazov môžu tiež mať možnosť byť vypočutí. Súd v žiadnom prípade neumožní prístup k uvedeným dôkazom ostatným účastníkom alebo tretím osobám.
8. Ak sa odsek 6 tohto článku vzťahuje len na časti požadovaného dôkazu, zvyšné časti dôkazov budú v závislosti od kategórie, do ktorej patria, prístupné v súlade s príslušnými odsekmi tohto článku.

9. Sprístupnenie dôkazu zo spisu orgánu hospodárskej súťaže, ktorý nepatrí ani do jednej z kategórií uvedených v tomto článku, sa môže v rámci konaní o žalobách o náhradu škody nariadiť kedykoľvek bez toho, aby tým bol dotknutý tento článok.

10. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mohli požiadať orgán hospodárskej súťaže o sprístupnenie dôkazov z jeho spisu, iba ak účastník alebo tretia osoba nie je schopná za primeraných okolností požadované dôkazy poskytnúť.

11. Pokiaľ je orgán hospodárskej súťaže ochotný uviesť svoje stanovisko k primeranosti žiadosti o sprístupnenie, môže orgán hospodárskej súťaže na vlastný podnet predložiť pripomienky vnútroštátnemu súdu, na ktorom sa žiada o vydanie príkazu na sprístupnenie.

Článok 7

Obmedzenia použitia dôkazov získaných výhradne prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa dôkazy patriace do kategórií uvedených v článku 6 ods. 6, ktoré fyzická alebo právnická osoba získala výhradne prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže, buď považovali v konaní o žalobách o náhradu škody za neprípustné, alebo boli inak chránené podľa príslušných vnútroštátnych pravidiel na účely zabezpečenia plnej miery účinnosti obmedzení sprístupnenia dôkazov podľa článku 6.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa dôkazy patriace do kategórií uvedených v článku 6 ods. 5, ktoré fyzická alebo právnická osoba získala výhradne prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže, buď považovali v konaní o žalobách o náhradu škody za neprípustné, alebo boli inak chránené podľa príslušných vnútroštátnych pravidiel na účely zabezpečenia plnej miery účinnosti obmedzenia sprístupnenia dôkazov podľa článku 6, kým orgán hospodárskej súťaže neukončí konanie prijatím rozhodnutia alebo iným spôsobom.

3. Členské štáty zabezpečia, aby dôkazy, ktoré fyzická alebo právnická osoba získala výhradne prostredníctvom prístupu k spisu orgánu hospodárskej súťaže, na ktoré sa nevzťahujú odseky 1 ani 2, mohla v rámci konaní o žalobách o náhradu škody použiť len táto fyzická alebo právnická osoba alebo fyzická či právnická osoba, ktorá nadobudla jej práva ako nástupca, vrátane osoby, ktorá nadobudla jej nárok.

Článok 8

Sankcie

1. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mohli účinne ukladať sankcie voči účastníkom, tretím osobám a ich právny zástupcom v týchto prípadoch:

- a) ak nespĺnia akýkoľvek príkaz vnútroštátneho súdu na sprístupnenie alebo odmietnutie jeho splnenia;
- b) ak zničia relevantné dôkazy;
- c) ak nespĺnia povinnosti uložené príkazom vnútroštátneho súdu v záujme ochrany dôverných informácií alebo odmietnu splniť tieto povinnosti;
- d) ak porušia obmedzenie použitia dôkazov ustanovených v tejto kapitole.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sankcie, ktoré môžu ukladať vnútroštátne súdy, boli účinné, primerané a odrádzajúce. Medzi sankcie, ktoré by mali mať k dispozícii vnútroštátne súdy, pokiaľ ide o správanie účastníka konania o žalobe o náhradu škody, patrí možnosť vyvolať nepriaznivé dôsledky, napríklad možnosť považovať určitú relevantnú skutočnosť za preukázanú, možnosť zamietnuť nároky alebo obranu celkom alebo sčasti, ako aj možnosť nariadiť povinnosť náhrady trov.

KAPITOLA III

ÚČINOK VNÚTROŠTÁTNÝCH ROZHODNUTÍ, PREMLČACIE LEHOTY, SPOLOČNÁ A NEROZDIELNA ZODPOVEDNOSŤ

Článok 9

Účinok vnútroštátnych rozhodnutí

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v konečnom rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu považovalo za nevyvrátiteľne preukázané na účely žalôb o náhradu škody podaných na ich vnútroštátne súdy podľa článku 101 alebo 102 ZFEÚ alebo podľa vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže.

2. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade konečného rozhodnutia uvedeného v odseku 1 v inom členskom štáte mohlo byť toto konečné rozhodnutie predložené pred vnútroštátnymi súdmi v súlade s vnútroštátnym právom aspoň ako dôkaz *prima facie* skutočnosti, že došlo k porušeniu práva hospodárskej súťaže, a aby sa podľa potreby mohlo posudzovať spolu s akýmkoľvek ďalším dôkazom predloženým účastníkmi.
3. Týmto článkom nie sú dotknuté práva a povinnosti podľa článku 267 ZFEÚ.

Článok 10

Premlčacie lehoty

1. Členské štáty v súlade s týmto článkom stanovujú pravidlá uplatniteľné na premlčacie lehoty na podanie žalôb o náhradu škody. Týmto pravidlami sa určí, kedy predmetné lehoty začínajú plynúť, ich trvanie, ako aj okolnosti, za akých sa prerušujú alebo spočívajú.
2. Premlčacie lehoty nesmú začať plynúť skôr, než sa porušenie práva hospodárskej súťaže skončí a než sa žalobca dozvie alebo než možno odôvodnene predpokladať, že sa dozvedel o:
 - a) správaní a o tom, že toto správanie predstavuje porušenie práva hospodárskej súťaže;
 - b) skutočnosti, že v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže utrpel škodu, a
 - c) totožnosti porušiteľa.
3. Členské štáty zabezpečia, aby premlčacia lehota na podanie žaloby o náhradu škody bola najmenej päť rokov.
4. Členské štáty zabezpečia, aby premlčacia lehota spočívala alebo v závislosti od vnútroštátneho práva bola prerušená, ak orgán hospodárskej súťaže vykoná úkony na účely vyšetrovania alebo jeho konania v súvislosti s porušením práva hospodárskej súťaže, ktorého sa týka žaloba o náhradu škody. Spočívanie premlčacej lehoty sa skončí najskôr jeden rok po tom, ako sa rozhodnutie o porušení stalo konečným alebo ako sa konanie skončilo iným spôsobom.

Článok 11

Spoločná a nerozdielna zodpovednosť

1. Členské štáty zabezpečia, aby podniky, ktoré porušili právo hospodárskej súťaže spoločným správaním, spoločne a nerozdielne zodpovedali za škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže s účinkom, že každý z týchto podnikov je povinný nahradiť škodu v plnom rozsahu, a poškodená osoba má právo požadovať úplnú náhradu od ktoréhokoľvek z nich, až kým škoda nie je v plnom rozsahu nahradená.
2. Odchyľne od odseku 1 a bez toho, aby bolo dotknuté právo na úplnú náhradu škody ustanovené v článku 3, členské štáty zabezpečia, aby porušiteľ, ktorý je podľa vymedzenia v odporúčaní Komisie 2003/361/ES ⁽¹⁾ malým alebo stredným podnikom (MSP), niesol zodpovednosť len voči svojim priamym a nepriamym odberateľom, ak:
 - a) jeho podiel na príslušnom trhu kedykoľvek počas obdobia, keď došlo k porušeniu práva hospodárskej súťaže, nedosahoval 5 % a
 - b) uplatnenie bežných pravidiel o spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti by nenapraviteľne ohrozilo jeho hospodársku životaschopnosť a jeho aktíva by v dôsledku toho v plnom rozsahu stratili úplne hodnotu.
3. Odchýľka stanovená v odseku 2 sa neuplatňuje, ak:
 - a) MSP bol vodcom porušenia práva hospodárskej súťaže alebo nútil iné podniky, aby sa podieľali na porušení práva hospodárskej súťaže, alebo
 - b) sa už v minulosti zistilo, že MSP porušil právo hospodárskej súťaže.
4. Odchyľne od odseku 1 členské štáty zabezpečia, aby osoba oslobodená od pokút bola spoločne a nerozdielne zodpovedná:
 - a) voči svojim priamym alebo nepriamym odberateľom alebo dodávateľom a
 - b) voči iným poškodeným osobám len v prípade, že od ostatných podnikov, ktoré sa zúčastnili na tom istom porušení práva hospodárskej súťaže, nemožno získať úplnú náhradu škody.

Členské štáty zabezpečia, aby premlčacia lehota bola uplatniteľná na prípady podľa tohto odseku primerane a bola dostatočne dlhá, aby poškodené osoby mohli podať takéto žaloby.

⁽¹⁾ Odporúčanie Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 týkajúce sa definície mikro, malých a stredných podnikov (Ú. v. ES L 124, 20.5.2003, s. 36).

5. Členské štáty zabezpečia, aby porušiteľ mohol požadovať príspevok od ktoréhokoľvek iného porušiteľa, pričom výška tohto príspevku sa stanoví vzhľadom na jeho pomernú zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže. Výška príspevku porušiteľa, ktorý bol v rámci programu zhovievavosti oslobodený od pokút, nepresiahne výšku škody, ktorú tento podnik spôsobil vlastným priamym alebo nepriamym odberateľom alebo dodávateľom.

6. Členské štáty zabezpečia, aby v rozsahu, v akom porušenie práva hospodárskej súťaže spôsobilo škodu iným poškodeným osobám, ako sú priami alebo nepriami odberatelia alebo dodávatelia porušiteľov, bola výška príspevku osoby oslobodenej od pokút ostatným porušiteľom určená vzhľadom na jej pomernú zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením.

KAPITOLA IV

PRENESENIE ZVÝŠENIA CENY

Článok 12

Prenesenie zvýšenia ceny a právo na úplnú náhradu škody

1. Na zabezpečenie úplnej účinnosti práva na úplnú náhradu škody ustanoveného v článku 3 členské štáty zabezpečia, aby si v súlade s pravidlami ustanovenými v tejto kapitole mohla uplatniť voči porušiteľovi nárok na náhradu škody každá osoba, ktorá škodu utrpela, a to bez ohľadu na to, či ide o priameho alebo nepriameho odberateľa; taktiež zabezpečia, aby sa predišlo náhrade škody presahujúcej rozsah škody, ktorú utrpel žalobca v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže, ako aj nedostatku zodpovednosti porušiteľa.
2. S cieľom predchádzať nadmernej náhrade škody členské štáty ustanovia príslušné procesnoprávne pravidlá, ktorými zabezpečia, aby náhrada skutočnej škody na ktoromkoľvek stupni dodávateľského reťazca neprevýšila škodu, ktorá vznikla zvýšením ceny na danom stupni.
3. Touto kapitolou nie je dotknuté právo poškodenej osoby uplatniť si nárok na náhradu ušlého zisku v dôsledku úplného alebo čiastočného prenesenia zvýšenia ceny a získať takúto náhradu.
4. Členské štáty zabezpečia, aby sa pravidlá stanovené v tejto kapitole primerane uplatňovali aj na porušenia práva hospodárskej súťaže, ktoré sa týkajú dodávok porušiteľovi.
5. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mali v súlade s vnútroštátnymi pravidlami právomoc odhadom stanoviť, aká časť zvýšenia ceny bola prenesená.

Článok 13

Obhajoba založená na prenesení

Členské štáty zabezpečia, aby žalovaný v konaní o žalobe o náhradu škody mohol na obhajobu proti nároku na náhradu škody namietkať skutočnosť, že žalobca preniesol celé zvýšenie ceny, ktoré vzniklo v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže, alebo jeho časť na iné osoby. Dôkazné bremeno v súvislosti s prenesením zvýšenia ceny na iné osoby znáša žalovaný, ktorý môže v primeranej miere požadovať sprístupnenie informácií od žalobcu alebo tretích osôb.

Článok 14

Nepriami odberatelia

1. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade, že v konaní o žalobe o náhradu škody existencia nároku na náhradu škody alebo výška náhrady škody, ktorá sa má priznať, závisí od toho, či alebo v akom rozsahu bolo zvýšenie ceny prenesené na žalobcu s prihliadnutím na obchodnú prax prenášania zvýšených cien na nižšie stupne dodávateľského reťazca, znáša dôkazné bremeno v súvislosti s preukázaním existencie prenesenia a jeho rozsahom žalobca, ktorý môže primeraným spôsobom požadovať sprístupnenie informácií od žalovaného alebo od tretích osôb.
2. V situácii uvedenej v odseku 1 sa na nepriameho odberateľa hľadí, ako keby preukázal, že na neho bolo prenesené zvýšenie ceny, ak nepriamy odberateľ preukázal, že:
 - a) žalovaný sa dopustil porušenia práva hospodárskej súťaže;
 - b) v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže došlo k zvýšeniu ceny pre priameho odberateľa žalovaného a
 - c) nepriamy odberateľ kúpil tovar alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia práva hospodárskej súťaže, alebo že kúpil tovar či služby odvodené od tovaru a služieb, ktoré boli predmetom porušenia alebo ktoré obsahovali tovar alebo služby, ktoré boli predmetom porušenia.

Tento odsek sa neuplatňuje, ak žalovaný môže uspokojivo a vierohodne preukázať, že zvýšenie ceny nebolo prenesené na nepriameho odberateľa alebo že na neho nebolo prenesené úplne.

Článok 15

Žaloby o náhradu škody podávané žalobcami z rôznych stupňov dodávateľského reťazca

1. S cieľom zabrániť, aby žaloby o náhradu škody podávané žalobcami z rôznych stupňov dodávateľského reťazca viedli k viacnásobnej zodpovednosti alebo nedostatku zodpovednosti porušiteľa, členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy konajúce o žalobách o náhradu škody mohli pri posudzovaní toho, či bolo unesené dôkazné bremeno vyplývajúce z článkov 13 a 14 prostriedkami dostupnými podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva, riadne zohľadniť čokoľvek z uvedeného:
 - a) žaloby o náhradu škody týkajúce sa rovnakého porušenia práva hospodárskej súťaže, ktoré však podali žalobcovia z iných stupňov dodávateľského reťazca;
 - b) rozsudky vyplývajúce zo žalôb o náhradu škody uvedených pod písmenom a);
 - c) relevantné verejne dostupné informácie vyplývajúce z prípadov presadzovania práva hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami.
2. Týmto článkom nie sú dotknuté práva a povinnosti vnútroštátnych súdov vyplývajúce z článku 30 nariadenia (EÚ) č. 1215/2012.

Článok 16

Usmernenia pre vnútroštátne súdy

Komisia vydá usmernenia pre vnútroštátne súdy týkajúce sa spôsobu odhadovania, aká časť zo zvýšenia ceny bola prenesená na nepriamych odberateľov.

KAPITOLA V

KVANTIFIKÁCIA ŠKODY

Článok 17

Kvantifikácia škody

1. Členské štáty zabezpečia, aby dôkazné bremeno ani miera preukázania požadované na účely kvantifikácie škody prakticky neznemožnili ani nadmerne nesťažili výkon práva na náhradu škody. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mali v súlade s vnútroštátnymi postupmi právomoc odhadom stanoviť výšku škody, ak sa preukáže, že žalobca utrpel škodu, ale na základe dostupných dôkazov je prakticky nemožné alebo nadmerne ťažké utrpenú škodu presne kvantifikovať.
2. Platí domnienka, že kartelové porušenie spôsobuje škodu. Porušiteľ má právo vyvrátiť túto domnienku.
3. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže mal v konaní súvisiacom so žalobou o náhradu škody na žiadosť vnútroštátneho súdu možnosť pomôcť vnútroštátnemu súdu, ak ide o určenie výšky škody, pokiaľ uvedený vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže považuje takúto pomoc za vhodnú.

KAPITOLA VI

KONSENZUÁLNE RIEŠENIE SPOROV

Článok 18

Odkladný účinok a iné účinky konsenzuálneho riešenia sporu

1. Členské štáty zabezpečia, aby počas procesu konsenzuálneho riešenia sporov bolo prerušené plynutie premlčacej lehoty na podanie žaloby o náhradu škody. Prerušenie plynutia premlčacej lehoty sa vzťahuje len na tých účastníkov, ktorí sa zúčastňujú alebo sa zúčastňovali, prípadne sú alebo boli zastúpení na konsenzuálnom riešení sporu.
2. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia vnútroštátneho práva v oblasti rozhodcovského konania, členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy konajúce o žalobe o náhradu škody mohli prerušiť až na obdobie dvoch rokov konanie v prípade, keď sa účastníci tohto konania zúčastňujú na konsenzuálnom riešení sporu týkajúcom sa nároku uplatňovaného predmetnou žalobou o náhradu škody.

3. Náhradu, ktorá bola vyplatená na základe konsenzuálneho urovnania ešte pred vydaním rozhodnutia orgánu hospodárskej súťaže o uložení pokuty, môže tento orgán považovať za poľahčujúcu okolnosť.

Článok 19

Účinky konsenzuálnych urovnaní na následné žaloby o náhradu škody

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa po konsenzuálnom urovaní nárok poškodenej osoby, ktorá sa dohodla na urovaní, na náhradu ňou utrpenej škody znížil o sumu zodpovedajúcu podielu spoluporušiteľa, ktorý sa dohodol na konsenzuálnom urovaní, na škodu, ktorú poškodená osoba utrpela v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže.

2. Zvyšok nároku poškodenej osoby, ktorá sa dohodla na urovaní, možno uplatniť len voči spoluporušiteľom, ktorí sa nedohodli na urovaní. Títo spoluporušitelia nemôžu od spoluporušiteľa, ktorý sa dohodol na urovaní, požadovať, aby prispel na uspokojenie zvyšného nároku.

3. Odchyľne od odseku 2 členské štáty zabezpečia, aby v prípade, keď spoluporušitelia, ktorí sa nedohodli na urovaní, nie sú schopní uhradiť náhradu škody, ktorá zodpovedá zvyšnému nároku poškodenej osoby, ktorá sa dohodla na urovaní, mohla táto osoba odchyľne od uvedeného pravidla uplatniť zvyšný nárok voči spoluporušiteľovi, ktorý sa dohodol na urovaní.

Odchýlka uvedená v prvom pododseku môže byť výslovne vylúčená v podmienkach konsenzuálneho urovnania.

4. Pri určovaní výšky príspevku, ktorého sa jeden spoluporušiteľ môže domáhať voči ktorémukoľvek inému spoluporušiteľovi v súlade s ich pomernou zodpovednosťou na škodu spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže, vnútroštátne súdy riadne zohľadnia každú už zaplatenú náhradu škody podľa predchádzajúceho konsenzuálneho urovnania, na ktorom sa zúčastnil daný spoluporušiteľ.

KAPITOLA VII

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 20

Preskúmanie

1. Komisia preskúma túto smernicu a podá správu o preskúmaní Európskemu parlamentu a Rade najneskôr do 27. decembra 2020.

2. Správa uvedená v odseku 1 okrem iného obsahuje všetky tieto informácie:

- a) možný vplyv finančných obmedzení vyplývajúcich z úhrady pokút udelených orgánom hospodárskej súťaže za porušenie práva hospodárskej súťaže na možnosť poškodených osôb získať úplnú náhradu škody, ktorú utrpeli týmto porušením práva hospodárskej súťaže;
- b) mieru, do akej osoby uplatňujúce nárok na náhradu škody, ktorú utrpeli porušením práva hospodárskej súťaže a ktorá je potvrdená v rozhodnutí o porušení prijatom orgánom hospodárskej súťaže členského štátu, neboli schopné pred vnútroštátnym súdom iného členského štátu preukázať, že k takémuto porušeniu práva hospodárskej súťaže došlo, a
- c) mieru, do akej náhrada skutočnej škody presiahla škodu spôsobenú zvýšením ceny v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže alebo presiahla škodu spôsobenú zvýšením ceny na ktoromkoľvek stupni dodávateľského reťazca.

3. V prípade potreby sa k správe uvedenej v odseku 1 priloží legislatívny návrh.

Článok 21

Transpozícia

1. Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 27. decembra 2016. Bezodkladne Komisii oznámia znenie týchto ustanovení.

Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze upravia členské štáty.

2. Členské štáty oznámia Komisii znenie hlavných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré prijímú v oblasti pôsobnosti tejto smernice.

Článok 22

Časová pôsobnosť

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21 na zosúladenie s hmotnoprávnymi ustanoveniami tejto smernice neuplatňovali so spätným účinkom.
2. Členské štáty zabezpečia, aby sa akékoľvek vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21, iné ako tie, ktoré sú uvedené v odseku 1, neuplatňovali na žaloby o náhradu škody podané na vnútroštátny súd pred 26. decembrom 2014.

Článok 23

Nadobudnutie účinnosti

Táto smernica nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

Článok 24

Adresáti

Táto smernica je určená členským štátom.

V Štrasburgu 26. novembra 2014

Za Európsky parlament
predseda
M. SCHULZ

Za Radu
predseda
S. GOZI
